

Lärarmaterial för pjäsen
Som man Sår på Unga klara

Materialet är gjort av
Gunhild Aubert Opdal och Torbjörn Vanberg

Om lärarhandledningen

Handledningen riktar sig till lärare och elever som har tittat på Som man sår på Unga Klara. Övningarna kan användas för att arbeta vidare med föreställningens tematik i klassrummet. Vi har valt att fokusera på fem huvudspår som vi avhandlar i olika avsnitt. Vi hoppas att lärarhandledningen kan ge inspiration till reflektion och diskussion för både lärare och elever. Vi uppmuntrar lärare att anpassa materialet och diskussionsunderlagen till klasserna och eleverna, då det är ni som känner eleverna bäst och vet på vilka sätt de bäst kan fungera.

Respekt och trygghet

Föreställningen Som man sår är en föreställning om mansroller, mansnormer, våld och destruktivitet. Tung tematik som kanske både kan provocera och uppröra. Teaterupplevelser är kollektiva upplevelser, där varje publiks tolkning är personlig. Kom ihåg att inkludera och öppna för allas berättelse och allas tolkning i efterarbetet. Det är viktigt att skapa ett tryggt och respektfullt förhållningssätt till varandra - det finns inga berättelser som är fel eller tråkiga. Eftersträva ett välkomnande, tillåtande och lyssnande rum där elevernas egna reflektioner får ta plats. Om det finns elever som inte vill delta är det förstås också okej.

Lärarhandledningens innehåll:

- Regissör Gustav Deinoff
- Fem anledningar till varför
- Manbox
- In general, men don't give a damn
- Åskådare
- Assholes online
- Stolpskott?
- Litteratur, filmer och länkar
- Om Unga Klara

Vad är ruttet med maskuliniteten

Jag var en pojke som så småningom skulle bli en man. Det var helt självklart. Helt okomplicerat. Jag var också en välartad pojke. Bara att vara som jag förväntades vara. En bra kille. För det fanns ju dåliga killar, men så skulle jag inte vara.

Jag var en ledare. Lojal och rättvis. Orädd, rationell och trygg. Och jag blev en "bra man". Inte en dålig. Vad är en bra man?

Jag rör mig obehindrat mellan världar. I en värld diskuterar jag feministiska strategier och i en annan håller jag käft när andra män drar sexistiska skämt. Jag rör mig obehindrat på platser där andra inte ens vågar vara. Jag borde frukta att få stryk på stan sent en fredag, men någon annan bär min rädsla.

Jag älskar Jason Bourne och X-men. Jag älskar att ha på mig kostym. Jag älskar att spela basket. Jag älskar god mat och dryck. Jag älskar att vara en ledare. Jag älskar att ha skägg.

Ju äldre jag blir desto hårdare dras banden åt om mig. Men jag lär mig mer och ser det tydligare. Det blir värre och bättre på samma gång. Jag ser mönstren och förstår att jag måste gråta mer, men jag återupprepar och gråter mindre. Jag måste aktivt välja bort det hårda, känslökalla, frånvarande när jag är med mina barn för annars hamnar jag där.

Jag måste göra den här pjäsen för att jag inte vet exakt vad som är ruttet med maskuliniteten. Bara att den är ruttet. Jag måste närma mig det värsta i männens vidrigheter för att deras maskulinitet är min maskulinitet.

Gustav Deinoff, regissör

Fem anledningar till varför

I denna lärarhandledning har vi valt att koncentrera oss kring fem anledningar till varför Unga Klara sätter upp *Som man sår*, en nyskriven pjäs om maskulinitet, mansroller, destruktivitet och våld. Är det inte tillräckligt fokus på detta? Pratar vi inte om detta hela tiden? Översköljs vi inte in media och på sociala medier om berättelser kring tematiken? Jo, på många sätt, men vi är inte klara än.

Vi vill genom fem avsnitt ge möjligheten att få ett vidare perspektiv och bredare kunskap och insikter kring tematiken. Vi vill ge flera ingångar att diskutera föreställningen. De fem punkterna har vi kallat

1. Manbox
2. In general, men don't give a damn
3. Åskådare
4. Assholes online
5. Stolpskott?

Frågor till klassen

Det kan vara bra att börja med att friska upp minnet av teaterföreställningen. Be eleverna tänka en liten stund för sig själva. Be dem gärna blunda eller titta ner i golvet. En teaterföreställning är något vi gemensamt upplever, men som vi alla har egna och personliga tolkningar av. Det finns ingen rätt tolkning, inga rätta svar. Bejaka elevernas egna upplevelser! Ställ gärna frågor som:

Vad handlar föreställningen om för dig? Vad tänker du/känner du? Vilka frågor/funderingar väcktes? Fanns det något du blev berörd av eller något om du tänkte på sedan? Vilka berättelser handlade föreställningen om? Vilka var de olika karaktärerna? Var var karaktärerna, fick ni intryck av vilket ställe de var på? Vilka brott hade karaktärerna begått? Vad representerade barnen? Varför var barnen med i pjäsen?

Det pedagogiska materialet, eller diskussionsunderlagen som följer nedan, kan både användas i grupp och i egen reflektion.

Manbox

Titta och lyssna på författaren och aktivisten Tony Porters TEDtalk *Upprop till män*
https://www.ted.com/talks/tony_porter_a_call_to_men?language=sv

Genom personliga berättelser belyser han hur samhället, strukturer och beteenden socialiserar och definierar pojkar att bli män. Jämför med vad Machofabriken (www.machofabriken.se) lyfter i deras filmer: *På golvet* och *Syrrans favoritlåt* (båda filmerna finns på Machofabrikens hemsida).

Box

Diskutera på vilket sätt box-terminologin påverkar utveckling och socialisering av pojkar. På vilka sätt är Tony Porters TEDtalk och de två filmerna från Machofabriken sammanlänkade? Titta på vem som sitter i publiken i Tony Porters föreläsning. Varför är det så? På vilka arenor och i vilka forum borde dessa föreläsningar och filmer visas?

Omdefiniera vad det innebär att vara man. Ta fram papper och låt det föreställa en manbox. Fyll din egen box med vad du anser vara viktigt för en pojke att lära sig inför vuxenlivet. Skapa sedan en ny box med vad du definierar som en hel människa. Fyll boxen med vad du anser vara viktigt för en människa att lära sig om livet.

Att fylla en manbox kan eleverna göra för sig eller i grupp, det kan vara intressant att se hur och om de skiljer sig åt i innehåll.

Varför är vissa egenskaper negativa och andra positiva? Vilka förebilder behöver vi i samhället för att lyfta de positiva egenskaperna? Har vi dessa förebilder, vilka är de i så fall?

Maskulinitet

Skriv några ord eller meningar som du spontant tänker på när du läser dessa frågor:

- Vad har maskulinitet stått för, historiskt sett?
- Vad är maskulinitet idag, för dig?
- Vad skulle maskulinitet kunna vara, i morgon, i framtiden?

”In general, men don’t give a damn”

Jimmy Carter, president i USA 1977 -1981, håller en föreläsning på TED talk:

https://www.ted.com/talks/jimmy_carter_why_i_believe_the_mistreatment_of_women_is_the_number_one_human_rights_abuse#t-330749

Han pratar om vad han anser vara det största övertrampet av mänskliga rättigheter: Behandlingen av tjejer och kvinnor. Han ger tre huvudspår

- Feltolkningar av religiösa texter
- Våld (könsstympning, våld i nära relationer)
- Olik lön för lika arbete
-

Den gemensamma nämnaren i alla dessa huvudspår är män i ledande positioner.

Men mest av allt: Han säger att män inte bryr sig, kunde inte ha brytt sig, skiter i det. Visst, det finns många män som är emot diskriminering, olika behandling och ojämställdhet, men män njuter också av att vara i sina privilegierade positioner och därmed vill de inte ge plats eller förlora dessa privilegier.

Privilegier

Lista vad som är mäns privilegier. På individnivå, som grupp, i samhället.

På vilket sätt kan dessa privilegier ge vika? På individnivå, som grupp, i samhället.

Denna övning kan göras som skrivövning, i grupper eller i helklass. Ni kan skriva på anonyma lappar eller göra tankemoln på tavlan. Anpassa övningen efter klassen.

Diskutera: Är det möjligt att komma bort från polariseringen man/kvinna när vi diskuterar dessa teman? Hur och på vilket sätt kan vi framhäva att manlig/kvinnligt är olika nyanser på ett spektrum?

Åskådare

Aktivist och grundare av MVP (Mentors in Violence Preventions) Jackson Katz pekar på en mycket viktig aspekt i sitt TEDtalk:

https://www.ted.com/talks/jackson_katz_violence_against_women_it_s_a_men_s_issue#t-764500

Han säger bland annat att dominerande system underhåller, vidhåller och reproducerar sig själva.

Vad säger han om genus?

Vad säger han om etnicitet och sexuell orientering?

På vilket sätt lyfter han att detta är s.k. blinda fläckar hos oss?

Teflontest

På www.jamstall.nu finns en normkritisk övning som heter Teflontestet. Ladda ner eller skriv ut testet och svara på när du som individ upplever friktion på grund av föreställningar kring olika normer:

<http://www.jamstall.nu/wp-content/uploads/2014/02/Teflontest.pdf>

Vilka tankar väcks efter Teflontestet?

Vad fick ni syn på?

Vad skulle ni vilja veta mer om?

Hur kan vi göra för att minska friktionerna?

Jackson Kratz säger: "Utmärkande drag för människor i makt-och dominanspositioner är att när det handlar om frågor som i synnerhet berör *dem*, så är de osynliga, utan insikt, inte ifrågasatta och heller inte utmanade (på det området)."

Vad menar han? Hur kan vi se exempel på detta i vår vardag?

Jämför gärna det ni diskuterat i Teflontestet.

Jackson Katz pratar också om *bystanders*, åskådare. Vem kan vara med och förändra? Katz menar att ansvaret på förändring inte kan läggas på små pojkar, inte ungdomar, inte studenter. Kan alla kan vara med att påverka? Vem eller vilka sitter på makt att förändra? Diskutera hans syn på detta.

Vad säger Jackson Katz kring frasen: Det gäller inte mig? Inte alla män?

Assholes online

Juriststudenten och handbollsproffset Linnea Claeson pratade i programmet Sommar i P1 om det näthat och de sexuella trakasserier hon mottar via sms från fullständigt okända män: <http://sverigesradio.se/sida/avsnitt/921561?programid=2071>

Hon har upprättat ett instagramkonto där hon publicerar dessa sms, där hon också bemöter trakasserierna på olika sätt.

Vilka sätt? <https://www.instagram.com/assholesonline/>

I sitt Sommar-program har hon tre önskemål till politikerna:

- Samtyckeslag
- Längre fängelsestraff och högre skadestånd för sexualbrott och andra brott som begås mot kvinnor
- Sex och samlevnad ingår som obligatoriskt ämne i skolan

Näthat

Skriv på lappar vad ni vill ska göras i skolan och i klassrummet för att motverka näthat och sexuella trakasserier. Skriv gärna anonymt.

Samla in lapparna och skriv på tavlan vad ni kommit fram till i klassen.

Diskutera vad tankemolnet på tavlan visar: vad utmärker sig? Kan vi se vad som kan göras just här och nu? Vad som behöver längre tid för att förändras? Vad börjar med mig som individ? Vad handlar om samhället och strukturer?

Linneas säger i sitt program att hon och många av hennes vänner alla upplevt sexuellt ofredande och sextrakasserier. Men varken hon eller några av hennes vänner känner någon som våldtar, skickar dickpics, trakasserar eller slår. Ingen känner någon som är förövare. Men alla känner någon som blivit utsatt, eller har själva blivit utsatta.

Hur kommer det sig? Diskutera! Jämför gärna med det Jackson Katz säger om åskådare och om att det är fokus på offret.

Stolpskott?

Och nu till våra egna samhällsdebatter.

Den 27 september 2017 twittrar Paolo Roberto detta:

<https://twitter.com/paolorobertocom/status/913257560265957376>

Stormen på sociala medier lät inte vänta på sig.

Enligt Brottsförebyggande rådet (BRÅ) är 80 procent av misstänkta gärningspersoner i misshandelsfall män.

<https://www.bra.se/brott-och-statistik/statistik-utifran-brottstyper/vald-och-misshandel.html>

Det handlar inte om mig

Läs Hanna Gustavssons blogg:

<http://www.politism.se/genusfolket/vi-maste-prata-om-inte-alla-man-igen/#post-52799>

Ett sätt att få syn på en struktur som påverkar oss alla är att se hur normaliserade kränkande behandling, trakasserier och ofredande är i vårt samhälle.

Diskutera:

- Hur och på vilket sätt sker kränkningar i vår vardag? Prata om vardagliga situationer, som kollektivtrafiken, på fester och i skolan. Vilka ord används? På vilka sätt normaliseras dessa och på vilket sätt normaliseras och befästs kränkningar genom vilka ord vi använder? Hur skiljer sig kränkande ord åt som används gentemot killar respektive tjejer? Kan vi säga något om manligt/kvinnligt? Objekt/subjekt? Skambelägga/hylla?
- Prata om hur vi accepterar kränkande ord, men inte kränkande handlingar. Vad är skillnaden?
- Hur och på vilket sätt kan vi bryta kränkande beteende? Hur kan vi hjälpas åt att säga stopp?

Egenskaper

Dela klassen i tre grupper. Ta utgångspunkt i mänskliga egenskaper. Be ena gruppen skriva goda egenskaper på ett papper, be den andra gruppen skriva negativa egenskaper på ett papper och be den tredje gruppen skriva neutrala (varken positiva eller negativa) egenskaper på ett papper. Läs upp lapparna i klassen. Hur värderar vi egenskaper olika och hur kan man köna egenskaperna, dvs. tillsätta?

Gå tillbaka till de tre grupperna och dela ut nya papper. Be grupperna skriva egenskaper kopplade till manligt respektive kvinnligt, *både* manligt och kvinnligt och *varken* manligt eller kvinnligt.

Läs upp lapparna i klassen. Kan lapparna jämföras? I så fall, vad är det vi ser?

Nu kommer en utmaning: Om vi skriver *kvinnor* som titel på "manliga egenskaper" och *man* på "kvinnliga egenskaper", hur förhåller vi oss till egenskaperna nu? Vad händer med våra förutfattade meningar? Skriv *man* eller *kvinnor* över de "neutrala" egenskaperna och diskutera och reflektera hur vi förhåller oss till det.

Finns det en tydlig diskrepans mellan "manliga" och "kvinnliga" egenskaper, i så fall varför? Vad är egentligen en *egenskap*? När slutar en egenskap vara mänsklig för att bli "kvinnlig" eller "manlig"?

Litteratur, filmer och andra länkar

Litteratur

Lätta sexboken av Inti Chavez Perez

Respekt av Inti Chavez Perez

Med uppenbar känsla för stil av Stephan Mendel-Enk

Stopp min kropp av Rädda barnen

Bryt! Ett metodmaterial om normer i samhället och heteronormen i synnerhet, ges ut av RFSL Ungdom

Ställd av Susan Falludi

Filmer

The mask you live in av Jennifer Siebel Newsom (dokumentärfilm; finns tillgänglig på bl.a. Netflix)

Brokeback Mountain av Ang Lee (spelfilm)

Billy Elliot av Lee Hall (spelfilm)

Länkar

Unga Klaras VD Nisha Besaras artikel i Expressen, Ständigt dessa män i ett system av broderskap:

<http://www.expressen.se/kronikor/nisha-besara/standigt-dessa-man-i-ett-system-av-broderskap/>

Now this is politics. Professor Michael Kimmel Unpacks President Trump's Masculinity:

<https://www.facebook.com/NowThisPolitics/videos/1508636665834485/>

The false biology of manspreading:

<https://medium.com/@cvans/the-false-biology-of-manspreading-f789abd709f5>

Göteborgsposten Det digitala våldet ökar: "Killgäng har byteshandel med bilder på tjejer":

<http://www.gp.se/det-digitala-v%C3%A5ldet-%C3%B6kar-killg%C3%A4ng-har-byteshandel-med-bilder-p%C3%A5-tjejer-1.4485020>

Framtidens män utlovar anal våldtäkt och fittsläp i grus men det är väl okej? De tar ju studenten:

<http://www.familjeliv.se/blogg/AlexandraRejsmar/framtidens-maen-utlovar-anal-vaaldtaekt-och-fittslaep-i-grus-men-det-aer-vael-okej-de-tar-ju-studenten-110022>

Om Unga Klara

Unga Klara har sedan starten 1975 varit en teater i barns och ungas tjänst, där livets svåra och komplexa frågor lyfts fram genom konsten. Vi vill spela teater om det viktigaste, för de allra viktigaste. Suzanne Osten grundade Unga Klara och drev teatern fram till 2014 då Farnaz Arbabi och Gustav Deinoff övertog som konstnärliga ledare. Från 2018 är Unga Klara Sveriges första Nationella scen för Barn och Unga.